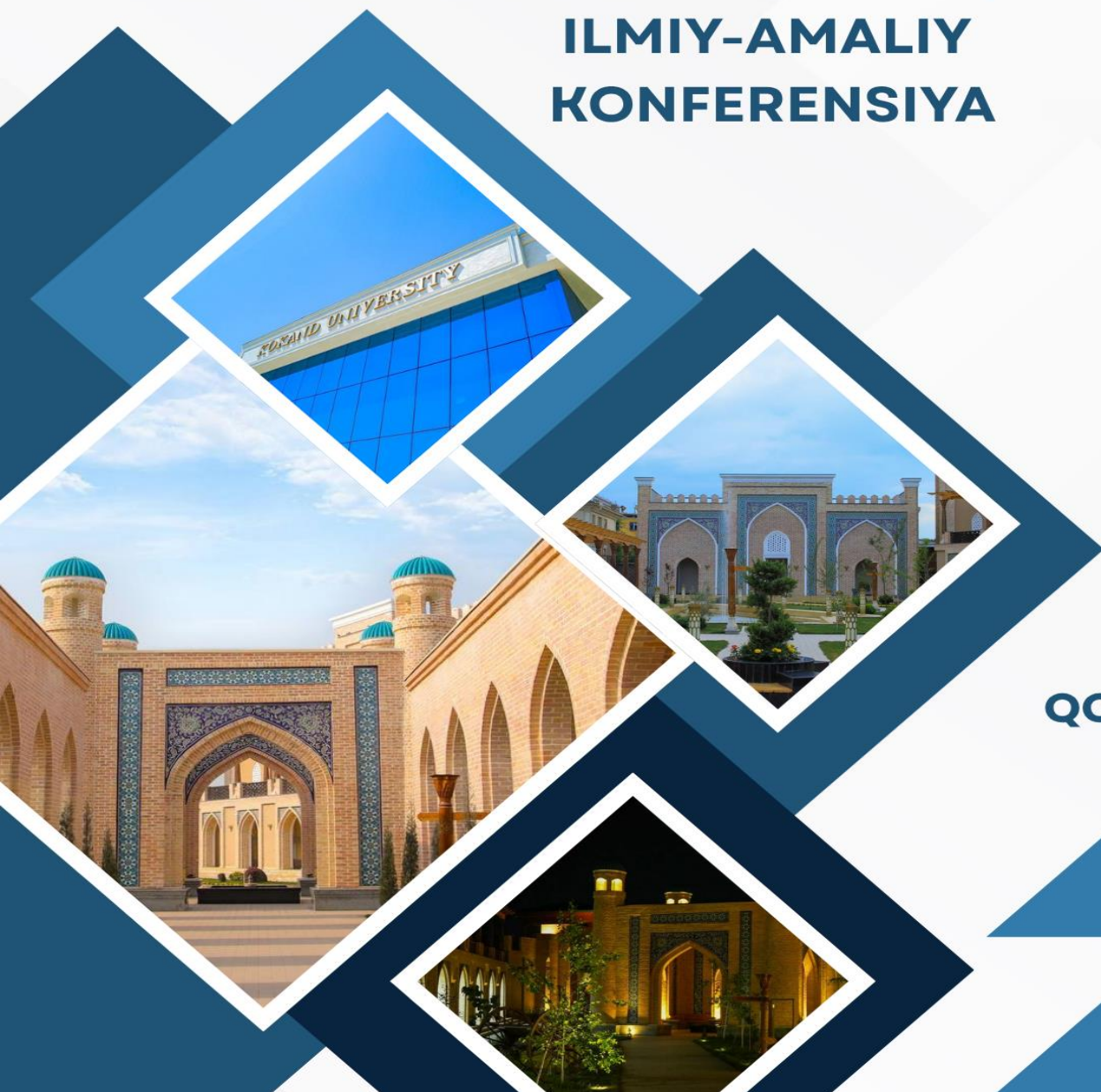

**“GLOBALLASHUV SHAROITIDA
ONA TILI VA ADABIYOTNING IJTIMOIIY
AHAMIYATI
VA UNI SAQLASH TAMOYILLARI”
MAVZUSIDAGI
II ANA’ANAVIY XALQARO
ILMIY-AMALIY
KONFERENSIYA**

QO’QON 2026

Qo‘qon universiteti direktori
G‘.E.Zaxidov tahriri ostida

Ushbu to‘plam O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vazirligining 2025-2026-yillarga mo‘ljallangan ilmiy va ilmiy-amaliy tadbirlar rejasiga muvofiq tashkil etilgan xalqaro anjuman materiallaridan iborat bo‘lib, konferensiya til va adabiyotning jamiyat ma‘naviy hayotidagi roli, milliy o‘zlikni saqlash, yosh avlod tarbiyasida ona tilining ahamiyati hamda innovatsion yondashuvlar asosida ilmiy tadqiqotlar olib borish masalalariga bag‘ishlangan.

Tahrir kengashi:

Sirojjiddin SAYYID – O‘zbekiston Yozuvchilar uyushmasi raisi
Almaz Ülvi BINNATOVA – Ozarbayjon Milliy Fanlar Akademiyasi Nizomiy Ganjaviy nomidagi Adabiyot institut. Filologiya fanlari doktori (DSc), professor.
JABBOR ESHONQUL – O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi Alisher Navoiy nomidagi Davlat adabiyot muzeyi direktori, Filologiya fanlari doktori (DSc), professor
OLIMJON DAVLATOV– Alisher Navoiy nomidagi xalqaro jamoat fondi direktori, Filologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (DSc), professor
Maqsud ASADOV – O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi O‘zbek tili, adabiyoti va folklori instituti direktorining o‘rinbosari. Filologiya fanlari doktori (DSc), professor
Sohibjamol TANGATAROVA – Farg‘ona viloyati hokimi maslahatchisi
Zeboxon QOBILOVA – Qo‘qon universiteti ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektori, filologiya fanlari doktori (DSc), professor
Saidbek Boltabayev – Turkiya Respublikasi, Karabuk universiteti dotsenti, filologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori

Konferensiya materiallarini to‘plab, nashrga tayyorlaganlar:

Sh.Jumanova, M.Imomaliyeva, N.Tursunova, X.Raimova, S.Ergasheva

JISMONIY TARBIYA G‘OYALARI IFODASIDA TOPISHMOQLARNING PEDAGOGIK FUNKSIYASI

Shahboz Ergashev,

Qo‘qon universiteti mustaqil izlanuvchisi.

Annotatsiya. Maqolada o‘zbek xalq og‘zaki ijodining qadimiy janrlaridan biri bo‘lgan topishmoqlarning jismoniy tarbiya g‘oyalari ifodalashdagi o‘rni va pedagogik funksiyalari tahlil qilinadi. Topishmoqlarda inson tanasi, sog‘liq, ozodalik, jismoniy sifatlar (kuch, chaqqonlik, chidamlilik, tezkorlik) va sog‘lom turmush tarziga oid g‘oyalarning badiiy ifodalanishi xalq pedagogikasi nuqtai nazaridan yoritiladi. Topishmoqlarning bilish, rivojlantiruvchi, tarbiyaviy, rag‘batlantiruvchi, tashxis va kommunikativ funksiyalari asoslanadi hamda ulardan maktabgacha ta‘lim tashkilotlari va umumiy o‘rta ta‘lim maktablarida jismoniy tarbiya jarayoniga tatbiq etish metodikasi yuzasidan tavsiyalar beriladi.

Kalit so‘zlar: *topishmoq, xalq pedagogikasi, etnopedagogika, jismoniy tarbiya, sog‘lom turmush tarzi, pedagogik funktsiya, jismoniy sifatlar, milliy o‘yinlar, maktabgacha ta‘lim, boshlang‘ich ta‘lim.*

Abstract. The article analyses the role and pedagogical functions of riddles - one of the oldest genres of Uzbek oral folk art — in expressing the ideas of physical education. From the standpoint of folk pedagogy, it examines how riddles artistically reflect notions of the human body, health, cleanliness, physical qualities (strength, agility, endurance, speed) and a healthy lifestyle. The cognitive, developmental, educational, stimulating, diagnostic and communicative functions of riddles are substantiated, and methodological recommendations are offered for

their application in the process of physical education in preschool institutions and secondary schools.

Keywords: *riddle, folk pedagogy, ethnopedagogy, physical education, healthy lifestyle, pedagogical function, physical qualities, national games, preschool education, primary education.*

KIRISH

Har bir xalqning ma'naviy xazinasida uning asrlar davomida to'plagan hayotiy tajribasi, dunyoqarashi, tarbiya borasidagi qarashlari mujassamlashgan bo'ladi. O'zbek xalq og'zaki ijodi: ertaklar, maqollar, dostonlar, qo'shiqlar, tez aytishlar va topishmoqlar avloddan avlodga o'tib kelayotgan bebaho tarbiya vositasi sifatida xalq pedagogikasining asosini tashkil etadi. Shu janrlar orasida topishmoq o'zining ixchamligi, o'yin unsuriga boyligi va bolani faol fikrlashga undovchi tabiati bilan alohida ajralib turadi.

Topishmoq – predmet yoki hodisaning muhim belgilarini yashirin, ko'chma ma'noli obrazlar vositasida tasvirlab, tinglovchidan uni topishni talab qiluvchi kichik hajmli folklor janridir. Topishmoq aytish va topish jarayoni o'z mohiyatiga ko'ra aqliy musobaqa, fikrlar bellashuvi bo'lib, unda bolalarning kuzatuvchanligi, xotirasi, tasavvuri va mantiqiy tafakkuri sinovdan o'tadi. Ayni paytda topishmoqlar mazmunida xalqning inson tanasi, sog'liq, ozodalik, mehnat va harakat madaniyatiga oid qarashlari ham teran ifodalanganki, bu ularni jismoniy tarbiya g'oyalarini singdirishning o'ziga xos vositasiga aylantiradi.

Bugungi kunda yosh avlodning jismonan sog'lom, ma'nan yetuk bo'lib ulg'ayishi davlat siyosati darajasiga ko'tarilgan ustuvor vazifalardan biridir. Zamonaviy ta'lim amaliyotida jismoniy tarbiya ko'pincha faqat harakat mashqlari majmui sifatida tor talqin etiladi, uning intellektual, axloqiy va estetik jihatlari esa

yetarlicha e'tiborga olinmaydi. Holbuki, xalq pedagogikasi jismoniy kamolotni aqliy va axloqiy kamolot bilan uzviy birlikda tarbiyalash tajribasiga ega. Shu nuqtai nazardan, topishmoqlarning jismoniy tarbiya g'oyalarini ifodalashdagi imkoniyatlarini ochib berish va ularning pedagogik funksiyalarini ilmiy asoslash dolzarb ahamiyat kasb etadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Topishmoqlar janri folklorshunoslik nuqtai nazaridan atroflicha o'rganilgan. O'zbek topishmoqlarini to'plash, nashr etish va ilmiy tasniflashda Z. Husainovning xizmatlari katta bo'lib, uning tadqiqotlarida janrning genezisi, badiiy xususiyatlari va mavzuiy guruhlari ochib berilgan. O'zbek bolalar folklorini tadqiq etgan G'. Jahongirov va O. Safarov ishlarida topishmoqlarning bolalar ma'naviy olamidagi o'rni, ularning o'yin folklori bilan aloqasi ko'rsatilgan. Etnopedagogika fanining asoschilaridan biri G.N. Volkov xalq og'zaki ijodi janrlarini, jumladan topishmoqlarni, xalq tarbiya tizimining ajralmas unsuri sifatida baholab, ularning aqliy tarbiyadagi rolini alohida ta'kidlagan.

Sharq mutafakkirlari merosida ham jismoniy tarbiya g'oyalari bilim va axloq bilan uyg'unlikda talqin etilgan. Abu Ali ibn Sino «Tib qonunlari» asarida badantarbiya, to'g'ri ovqatlanish va uyqu tartibini sog'liqni saqlashning asosiy omillari deb bilgan; Abdulla Avloniy «Turkiy guliston yoxud axloq» asarida badanning salomatligi va pokizaligini «birinchi zaruriy narsa» deb atab, jismoniy tarbiyani axloqiy tarbiyaning poydevori sifatida talqin qilgan. Biroq ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, topishmoqlar asosan folklorshunoslik va aqliy tarbiya aspektida o'rganilgan bo'lib, ularning jismoniy tarbiya g'oyalarini ifodalash imkoniyatlari va bu boradagi pedagogik funksiyalari maxsus tadqiqot ob'ekti bo'lmagan.

Maqolani tayyorlashda nazariy tahlil, tarixiy-qiyosiy metod, folklor materiallarini mavzuiy tasnif qilish va pedagogik talqin metodlaridan foydalanildi. Tadqiqot materiali sifatida o‘zbek xalq topishmoqlarining e’lon qilingan to‘plamlari, etnopedagogikaga oid ilmiy adabiyotlar hamda maktabgacha va boshlang‘ich ta’lim amaliyotidagi kuzatuvlar xizmat qildi.

TOPISHMOQLARNING XALQ PEDAGOGIKASIDAGI O‘RNI

Xalq pedagogikasida tarbiya vositalari bola hayotining tabiiy muhitiga singdirilgan bo‘ladi: alla bilan birga mehr, ertak bilan birga ezgulik, maqol bilan birga donolik, o‘yin bilan birga chaqqonlik tarbiyalanadi. Topishmoq esa bu tizimda o‘ziga xos «aql gimnastikasi» vazifasini bajaradi. Topishmoq aytish odatda jamoa bo‘lib, o‘yin tarzida tashkil etilgan: oilada, to‘y-ma’rakalarda, bolalar davrasida kattalar bolalarga topishmoq aytgan, topolmaganlardan hazilomuz «jarima»: qo‘shiq aytish, bir oyoqda sakrash, davra atrofida yugurish kabi topshiriqlar talab qilingan. Ko‘rinib turibdiki, topishmoq o‘yining o‘ziyiq aqliy faoliyatni jismoniy harakat bilan tabiiy bog‘lagan.

Topishmoqning tarbiyaviy quvvati uning badiiy tuzilishidan kelib chiqadi. Unda predmet to‘g‘ridan-to‘g‘ri atalmaydi, balki metafora, jonlantirish, mubolag‘a, o‘xshatish orqali «yashiriladi». Bolaga tayyor bilim berilmaydi, u belgilarni taqqoslab, faraz qilib, xulosa chiqarib, bilimni o‘zi «kashf etadi». Aynan shu xususiyat topishmoqni zamonaviy didaktikadagi muammoli ta’lim va evristik metodlarning xalqona timsoli deyishga asos beradi. Bola topishmoq yechar ekan, u faqat javobni emas, balki fikrlash yo‘lini ham o‘zlashtiradi.

Muhimi shundaki, topishmoqlar mavzu jihatidan bola hayotini to‘liq qamrab oladi: tabiat hodisalari, hayvonot va nabotot olami, mehnat qurollari, ro‘zg‘or buyumlari va, albatta, insonning o‘zi: uning tanasi, a‘zolari, harakatlari, ozodalik

va sog‘liqqa oid odatlari. Xuddi shu so‘nggi guruh topishmoqlar jismoniy tarbiya g‘oyalariining badiiy ifodasi sifatida alohida tahlilga loyiqdir.

TOPISHMOQLARDA JISMONIY TARBIYA G‘OYALARINING IFODALANISHI

Jismoniy tarbiya g‘oyalari topishmoqlarda bir necha mavzuiy yo‘nalishda namoyon bo‘ladi. Birinchi yo‘nalish inson tanasi va a‘zolari haqidagi topishmoqlardir. Xalq ko‘z, qosh, tish, soch, barmoq, yurak kabi a‘zolari o‘tkir kuzatuv va nozik obrazlar orqali tasvirlagan. Masalan, tishlar haqidagi mashhur «Kichkina dekcha, ichi to‘la mixcha» topishmog‘i, ko‘zlar haqidagi «Qorong‘i dunyoni yoritgan ikki chiroq» qabilidagi topishmoqlar, soch haqidagi «Tog‘ ustida qalin o‘rmon» tarzidagi obrazlar bolada o‘z tanasiga qiziqish uyg‘otadi, a‘zolarining tuzilishi va vazifasi haqida dastlabki tasavvur hosil qiladi. Tana a‘zolarini bilish esa gigiena va sog‘liqni saqlash madaniyatining poydevoridir: tish haqidagi topishmoqdan tish tozalash odatiga, ko‘z haqidagi topishmoqdan ko‘zni avaylash zarurligiga o‘tish pedagogik jihatdan tabiiy va samaralidir.

Ikkinchi yo‘nalish ozodalik, pokizalik va gigiena vositalariga bag‘ishlangan topishmoqlar. Suv, sovun, sochiq, taroq, oyna kabi buyumlar haqidagi topishmoqlar bolani kundalik gigiena amallariga o‘rgatishda qulay vosita bo‘lib xizmat qiladi. Suv haqidagi «Oyog‘i yo‘g‘-u, yuguradi, tinmay oqib, kun ko‘radi» qabilidagi topishmoqlar suvning hayotbaxsh kuchini ulug‘lasa, sovun va taroqqa oid topishmoqlar ozodalikni kulgili, yoqimli obrazlarda tarannum etadi. Xalq tasavvurida pokizalik salomatlikning sharti ekani («Ozoda – salomat» g‘oyasi) topishmoqlarda ham o‘z aksini topgan.

Uchinchi yo‘nalish – harakat, tezlik, kuch va chaqqonlik obrazlari. Ko‘plab topishmoqlarda ot, kiyik, qush, shamol, soy kabi obrazlar aynan tezligi, uchqurligi,

tolmasligi bilan tasvirlanadi. Soya haqidagi «Quvsang – qochadi, qochsang – quvadi» topishmog‘i quvlashmachoq o‘yinining poetik ifodasidek jaranglaydi. Bunday topishmoqlar bola ongida tezkorlik, epchillik, chidamlilik kabi jismoniy sifatlarning qadriyat sifatidagi obrazini shakllantiradi: xalq nimani ulug‘lagan bo‘lsa, bola ham o‘shanga intiladi.

To‘rtinchi yo‘nalish – mehnat va mehnat qurollari haqidagi topishmoqlar. Ketmon, o‘roq, omoch, charx, beshik kabi buyumlarga oid topishmoqlar mehnat jarayonining jismoniy jihatini – kuchni, bardoshni, chiniqishni badiiy idrok etadi. Xalq pedagogikasida mehnat tarbiyasi bilan jismoniy tarbiya o‘zaro chambarchas bog‘liq: mehnatda chiniqqan tana sog‘lom, sog‘lom tana esa mehnatga qodir. Bu g‘oya «Mehnatdan kelsa boylik, turmush bo‘lar chiroylik» kabi maqollarda ochiq aytilsa, topishmoqlarda obrazlar zamiriga singdirilgan.

Beshinchi yo‘nalish - sog‘lom turmush tarzining tabiiy omillari: quyosh, havo, suv, non, meva-sabzavotlar haqidagi topishmoqlar. Quyosh haqidagi «Olamni isitgan oltin lagan», non haqidagi, uzum, anor, yong‘oq kabi ne‘matlar haqidagi topishmoqlar to‘g‘ri ovqatlanish va tabiat bilan uyg‘un yashash g‘oyalarini bolaga yuqtiradi. Shunday qilib, topishmoqlar majmuida jismoniy tarbiyaning barcha asosiy mazmuniy komponentlari - tana va a‘zolar haqidagi bilim, gigiena madaniyati, jismoniy sifatlar qadriyati, mehnat orqali chiniqish va sog‘lom turmush omillari badiiy shaklda mujassamlashganini ko‘ramiz.

TOPISHMOQLARNING PEDAGOGIK FUNKSIYALARI

Yuqoridagi tahlil topishmoqlarning jismoniy tarbiya jarayonidagi pedagogik funksiyalarini ajratib ko‘rsatishga imkon beradi. Quyida ularning har birini alohida tavsiflaymiz.

Bilish (kognitiv) funksiyasi. Topishmoqlar bola uchun inson tanasi, salomatlik omillari va atrof-olam haqidagi bilimlarning dastlabki, obrazli «darsligi» vazifasini o‘taydi. Tana a’zolari, gigiena buyumlari, tabiat ne’matlari haqidagi topishmoqlar anatomiya, gigiena va valeologiyaga oid elementar tasavvurlarni o‘yin shaklida, zo‘riqishsiz shakllantiradi. Bunda bilim tayyor holda berilmagani uchun u puxta o‘zlashtiriladi va uzoq saqlanadi.

Rivojlantiruvchi funksiya. Topishmoq yechish diqqat, xotira, kuzatuvchanlik, taqqoslash va umumlashtirish ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Jismoniy tarbiya nuqtai nazaridan bu g‘oyat muhim: harakat faoliyati ham idrok, diqqat va tezkor qaror qabul qilishni talab etadi. Mashg‘ulotda topishmoq bilan harakat topshirig‘ini birlashtirish (masalan, javobni topgan bola o‘sha obrazni harakatda ifodalashi) aqliy va jismoniy rivojlanishning birligini ta‘minlaydi.

Tarbiyaviy-aksiologik funksiya. Topishmoqlar kuch, chaqqonlik, chidamlilik, ozodalik va mehnatsevarlikni ulug‘lash orqali bolada sog‘liq va jismoniy kamolotga nisbatan qadriyatli munosabatni tarbiyalaydi. Xalq topishmoqlarida yalqovlik, ifloslik hech qachon ijobiy obrazda berilmaydi; aksincha, tezlik, tolmaslik, pokizalik doimo estetik zavq bilan tasvirlanadi. Bola shu obrazlar orqali «sog‘lom va chaqqon bo‘lish – go‘zallik asosi» degan ishonchni o‘zlashtiradi.

Rag‘batlantiruvchi (motivatsion) funksiya. Topishmoq tabiatan o‘yin va musobaqadir. U mashg‘ulotga qiziqish, emotsional ko‘tarinkilik va bellashuv ruhini olib kiradi. Jismoniy tarbiya darsining kirish qismida aytilgan topishmoq bolalarni yangi mavzuga masalan, to‘p, arqon, koptokli o‘yinlarga qiziqtirib, faollikka chorlaydi. Topolmaganlarga beriladigan an’anaviy hazil «jarimalar» (sakrash, yugurish, davra aylanish) esa harakat faolligini yanada oshiradi.

Tashxis funksiyasi. Topishmoq yechish jarayonida pedagog bolaning bilim darajasi, tafakkur tezligi, lug‘at boyligi va emotsional holatini kuzatish imkoniyatiga ega bo‘ladi. Tananing a‘zolari yoki gigiena buyumlari haqidagi topishmoqlarga berilgan javoblar bolada sog‘liq madaniyatiga oid tasavvurlar qay darajada shakllanganini ko‘rsatuvchi o‘ziga xos indikator bo‘lib xizmat qiladi.

Kommunikativ-ijtimoiylashtiruvchi funksiya. Topishmoq aytish jamoaviy faoliyatdir: unda navbatga rioya qilish, o‘zgani tinglash, yutuqqa quvonish va mag‘lubiyatni hazil bilan qabul qilish kabi ijtimoiy ko‘nikmalar mashq qilinadi. Bu sifatlar jamoaviy sport o‘yinlari uchun zarur bo‘lgan hamkorlik va sog‘lom raqobat madaniyatining asosidir.

Sog‘lomlashtiruvchi-reabilitatsion funksiya. Mashg‘ulot davomida topishmoqdan foydalanish jismoniy yuklamalar orasida faol dam olish daqiqalarini mazmunli tashkil etishga xizmat qiladi: bola nafasini rostlar ekan, aqliy faoliyat bilan band bo‘ladi. Bunday navbatlashuv bolaning asab tizimini ortiqcha zo‘riqishdan saqlaydi va mashg‘ulotning umumiy sog‘lomlashtiruvchi samarasini oshiradi.

TOPISHMOQLARDAN JISMONIY TARBIYA JARAYONIDA FOYDALANISH METODIKASI

Topishmoqlarning yuqorida ko‘rsatilgan funksiyalari o‘z-o‘zidan ro‘yobga chiqmaydi buning uchun ularni ta‘lim-tarbiya jarayoniga maqsadli va metodik jihatdan to‘g‘ri tatbiq etish talab qilinadi. Maktabgacha ta‘lim tashkilotlarida topishmoqlardan ertalabki badantarbiya oldidan tashkiliy daqiqa sifatida foydalanish maqsadga muvofiq: tarbiyachi quyosh, suv yoki biror hayvon haqida topishmoq aytadi, bolalar javobni topgach, o‘sha obrazga taqlid qiluvchi harakatlarni (qushdek uchish, otdek chopish, quyondek sakrash) bajaradilar.

Bunday «topishmoq-harakat» mashqlari taqlidiy gimnastikaning ta'sirchan shaklidir.

Boshlang'ich sinflarda jismoniy tarbiya darsining kirish qismida mavzuni e'lon qilish o'rniga unga oid topishmoq aytish mumkin: to'p, arqon, chana, varrak haqidagi topishmoq dars mazmuniga tabiiy ko'prik bo'ladi. Darsning asosiy qismida esa topishmoqlarni estafeta va harakatli o'yinlarga kiritish samaralidir: har bir bosqich to'g'ri topilgan javobdan keyin boshlanadi, jamoalar o'rtasida ham tezlik, ham topqirlik bo'yicha bellashuv kechadi. Shuningdek, milliy harakatli o'yinlar («Oq terakmi, ko'k terak», «Chillak», «Durra olish» kabi) oldidan o'yin atributlari haqida topishmoq aytish o'yinning milliy ruhini kuchaytiradi.

Sog'lom turmush tarziga oid tarbiyaviy soatlarda topishmoqlar suhbatning tayanch nuqtalari vazifasini o'tashi mumkin: tish haqidagi topishmoqdan tish parvarishi haqidagi suhbatga, suv va sovun haqidagi topishmoqdan jismoniy mashqlardan keyingi gigiena qoidalariga o'tiladi. Yuqori yosh bosqichida bolalarga topishmoq to'qish topshirig'ini berish sport anjomlari, sport turlari, jismoniy sifatlar haqida o'z topishmoqlarini yaratish ijodiy va reflektiv faoliyatning yuksak shakli bo'lib, bilimlarni chuqur anglab o'zlashtirishga olib keladi.

Topishmoqlardan foydalanishda quyidagi metodik talablarga rioya qilish lozim: topishmoq bolaning yoshi va tajribasiga mos bo'lishi; javob bolaga tanish predmet yoki hodisa bo'lishi; topishmoq dars mazmuni bilan mantiqan bog'lanishi; javob topilgach, obraz bilan haqiqiy predmet o'rtasidagi o'xshashlik qisqacha sharhlanishi; mashg'ulotda topishmoqlar me'yorida (odatda ikki-uchtadan oshmagan holda) qo'llanishi kerak. Shundagina topishmoq o'yinchoq emas, balki tarbiya quroli bo'lib xizmat qiladi.

XULOSA

O‘tkazilgan tahlil quyidagi xulosalarga kelish imkonini beradi. Birinchidan, o‘zbek xalq topishmoqlari jismoniy tarbiya g‘oyalarining o‘ziga xos badiiy ifodasi bo‘lib, ularda inson tanasi va a‘zolari haqidagi bilimlar, ozodalik va gigiena madaniyati, kuch, chaqqonlik, chidamlilik kabi jismoniy sifatlarning qadriyati hamda sog‘lom turmush tarzining tabiiy omillari obrazli shaklda mujassamlashgan. Ikkinchidan, topishmoqlar jismoniy tarbiya jarayonida bilish, rivojlantiruvchi, tarbiyaviy-aksiologik, rag‘batlantiruvchi, tashxis, kommunikativ va sog‘lomlashtiruvchi funksiyalarni bajarib, aqliy va jismoniy tarbiyaning uzviy birligini ta’minlaydi.

Uchinchidan, topishmoqlarning tarbiyaviy salohiyati ulardan maqsadli, yoshga mos va dars mazmuni bilan bog‘liq holda foydalanilgandagina to‘liq namoyon bo‘ladi. Shu bois maktabgacha ta’lim tashkilotlari tarbiyachilari va jismoniy tarbiya o‘qituvchilari uchun jismoniy tarbiya mazmuniga mos topishmoqlarning mavzuiy to‘plamlarini yaratish, ularni dasturiy va metodik hujjatlarga kiritish maqsadga muvofiqdir. Xalq pedagogikasining bu bebaho merosidan oqilona foydalanish yosh avlodni jismonan sog‘lom, aqlan yetuk va ma’naviy barkamol etib tarbiyalashdek umummilliy vazifaning samarali vositalaridan biri bo‘lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Ўзбекистон Республикасининг «Таълим тўғрисида»ги Қонуни // Қонунчилик маълумотлари миллий базаси. - Тошкент, 2020.
2. Авлоний А. Туркий гулистон ёхуд ахлоқ. -Тошкент: Ўқитувчи, 1992. 160 -б.
3. Абу Али ибн Сино. Тиб қонунлари. - Тошкент: Фан, 1993.

4. Хусаинова З. Ўзбек топишмоқлари. - Тошкент: Фан, 1966.
5. Топишмоқлар / Тузувчи З. Хусаинова. Ўзбек халқ ижоди туркуми. - Тошкент: Фафур Гулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, 1981.
6. Жаҳонгиров Ғ. Ўзбек болалар фолклори. - Тошкент: Ўқитувчи, 1975.
7. Сафаров О. Ўзбек болалар поэтик фолклори. - Тошкент: Ўқитувчи, 1985.
8. Волков Г.Н. Этнопедагогика: Учебник для студентов средних и высших педагогических учебных заведений. - М.: Академия, 1999. -168 с.
9. Усмонхўжаев Т.С., Хўжаев Ф. 1001 ўйин: Миллий ҳаракатли ўйинлар. - Тошкент: Ибн Сино, 1990.
10. Абдуллаев А., Хонкелдиев Ш.Х. Жисмоний тарбия назарияси ва услубияти. -Тошкент: ЎзДЖТИ, 2005.

О‘ЗБЕК AFSONALARIDA TOSHGA AYLANISH MOTIVINING MIFOPOETIK TALQINI

Qo‘shmonova Yulduz Toyir qizi

Assistent, Samarqand Davlat Universiteti

Urgut filiali, O‘zbekiston, Samarqand,

kushmonovayulduz@gmail.com,

<https://orcid.org/0009000135828188>

(O‘zbekiston)

Annotatsiya: Mazkur maqolada O‘zbekiston hududida keng tarqalgan afsonalarda uchraydigan toshga aylanish motivi lingvokulturologik va mifopoetik nuqtayi nazardan tahlil qilinadi. Tadqiqotda afsona janrining nazariy asoslari,

Hilola RAIMOVA Amiriy ijodida folklor motivlari.....	218
Namunaxon TURSUNOVA, Muslimaxon XO‘JAYEVA Umumiy o‘rta ta’limda adabiyot fanlarini integratsiya asosida o‘qitishning o‘ziga xos jihatlari.....	225
Musharrafxon IMOMALIYEVA, Zebo AKBARALIYEVA Ertaklarning yoshlar tarbiyasidagi o‘rni.....	229
Shahboz ERGASHEV Jismoniy tarbiya g‘oyalari ifodasida topishmoqlarning pedagogik funksiyasi.....	237
Yulduz QO‘SHMONOVA O‘zbek afsonalarida toshga aylanish motivining mifopoetik talqini.....	247
Guzalxon XATAMOVNA Xalq og‘zaki ijodi qadriyatlarining konseptual manbai sifatida.....	261
Dilafuz ABDURAXIMOVA Mustaqillik davri o‘zbek g‘azaliyotining o‘ziga xos badiiy-estetik xususiyatlari.....	268
Shahboz ERGASHEV O‘zbek xalq dostonlarida jismoniy barkamollik va qahramon modeli (“Kuntug‘mish” dostoni misolida)	275
Ziyoda MIRZAYEVA O‘quvchilar nutqidagi muammolarga yechim izlash...	281
Nodirbek ABDUQAXXOROV O‘zbek tilida sinonim so‘zlarning o‘rni va ahamiyati.....	287